

december/januari/februari 2025/2026

nummer **71**

- *Vaste medewerkers:* Corine Goldschmidt / Victor Retel Helmrich / Wiel Poelmans. *Vormgeving / eindredactie:* Jan van Rijsewijk.
Redactie behoudt zich het recht voor ingezonden stukken zo nodig aan te passen.

gierzwaluw

- Hannie Nilsen

Verslag cameraproject 2025 Joanneskerk Oisterwijk

“Geen fijne leesstof helaas, het broedseizoen 2025 was rampzalig” aldus Hannie. Gevechten onderling, te kleine broedsels en onhandig gedrag van oudervogels maakte dat 2025 een zeer slecht broedseizoen was voor de gierzwaluwen in de Joanneskerk, het slechtste resultaat in 20 jaar. Ondanks dat er in 23 kasten gebroed werd waren slechts enkele broedsels succesvol.

Lees [HIER](#) het uitgebreide rapport.

excursieverslag

- Frans van Gils

Excursie Mortelen
Zaterdag 13 – 12

De excursie van de Turnhoutse vennen die eerder gepland stond hebben we voorlopig moeten uitstellen omdat in dat gebied vogelgriep heerst en we geen verdere verspreiding wilden veroorzaken door ons bezoek. Zie hiervoor de vorige Peregrijn.

De Mortelen (200 ha) is een karakteristiek kleinschalig cultuurlandschap en natuurgebied in Noord-Brabant. Gelegen tussen o.a. Oirschot, Boxtel, Best en Sint-Oedenrode. Het vormt samen met het aangrenzende gebied De Scheeken het grootste landschapsreservaat van Noord-Brabant en maakt deel uit van het Groene Woud, een keten van natuurgebieden in Midden-Brabant. Het zogenaamde 'hoevenlandschap' is rond 1100 ontstaan: de akkerdorpen van toen raakten overbevolkt, de akkers brachten niet genoeg op om de vele monden te voeden. De avonturiers onder de dorpelingen trokken de natte wildernis in en vestigden zich daar op de wat hogere en drogere stukken, de zogenaamde 'donken'. Rond de hoeven begon men met schop of ploeg moeizaam de natte en zware grond te ontginnen. Wanneer men hier op lemige grond stuitte, liet men dit stukje ongemoeid.

Zo ontstond een patroon van zeer grillig gevormde percelen, die het gebied tot op de dag van vandaag een intiem karakter geven. Bloemrijke graslanden, prachtige bolle akkertjes, bossen met een rijke ondergroei van bosanemonen, speenkruid en slanke sleutelbloem, knoestige oude houtwallen, statige bomenrijen, poelen en kleine watertjes met kruidige oevers wisselen elkaar af. In het gebied liggen de landgoederen Heerenbeek en Velder met oude bospercelen. De Mortelen staat door natuurbruggen over de A2 en de spoorlijn in verbinding met de natuurgebieden ten oosten van Best. (Bron IVN Best)

Om 9:00 uur starten we de wandeling bij Hoeve 1827 beter bekend als Cafe Vingerhoeds. Er was een goede opkomst van 21 personen. Nico is zeer bekend met dit gebied en leidt ons rond. Hij weet het nodige te vertellen over de ontstaansgeschiedenis van dit natuurgebied en de bijbehorende planten en vogels. Als we nog maar net in het gebied zijn wordt er al een kleine bonte specht waargenomen en later ook een middelste bonte specht. Een mooi begin alhoewel de tijd van het jaar voor vogels niet erg gunstig is. We weten toch nog wel een aantal soorten te scoren. Het gebied laat zich vergelijken met de Brand. Ook in het verleden moeilijk de ontginnen nat gebied met leemgrond. Maar ook een spechten walhalla.

We lopen door een gevarieerd landschap met afwisselend bomenlanen, hakhoutbosjes en kleine percelen weiland. Wel jammer dat jagers ook bezig zijn om nog wat te schieten voor de kerstdis. Nico vertelt nog een anekdote dat ze hier vroeger tellingen deden en ze in de sloot weggedut waren en op een gegeven moment werden wakker geschut door baltsende watersnippen. Na een route van ongeveer 7 km waren we weer terug en hebben we een mooie indruk gekregen van het gebied. Zeker de moeite waard om in het voorjaar nog eens te bezoeken.

Nico, bedankt voor de mooie rondleiding.

Waargenomen soorten bijgehouden door Marianne Bertens: boomklever, boomkruiper, buizerd, gaai, goudhaan, groene specht, grote bonte specht, heggenmus, holenduif, houtduif, huismus, kleine bonte specht, kolgans, kuifmees, koolmees, merel, middelste bonte specht, pimpelmees, putter, roodborst, sijs, sperwer, staartmees, vink, voorgoudhaan, winterkoning, zwarte kraai.

vraag/antwoord

Soms komt er ineens een vraag bij je op zoals: Waarom hebben vogels holle botten? Wat zien vogels wat wij niet zien? Dwaalgasten, hoe raken ze de weg kwijt? Met hulp van ChatGPT krijgen we antwoord.

Vraag:

Waarom zie je in hun overwinteringsgebied altijd maar één, soms twee klapekster?

Dat komt vooral door het sterk territoriale gedrag van de klapekster in de winter. Ze kiezen een eigen jachtgebied en verjagen actief soortgenoten. Omdat voedsel in de winter schaars is, is het voor hen cruciaal om hun terrein voor zichzelf te houden. Daarom dulden ze geen concurrentie voor voedsel. De vogel controleert zijn gebied dagelijks vanaf vaste uitkijkposten. Een indringende klapekster wordt direct aangevallen en weggejaagd. Een winterterritorium is meestal precies groot genoeg voor de prooien die daar te vinden zijn (muizen, kleine vogels, grote insecten). Twee klapeksters in hetzelfde gebied zouden elkaar letterlijk uithongeren.

In de winter leven mannetjes en vrouwtjes apart of ontmoeten ze elkaar alleen toevallig bij territoriumgrenzen. Klapeksters vormen dus alleen paartjes in het broedseizoen.

Het winterterritorium van een klapekster is verrassend groot. Gemiddeld gaat het om 15 tot 50 ha per vogel in arme open landschappen zoals heidegebieden. Dat zijn ongeveer 20 tot 70 voetbalvelden groot. Veel hangt af van het prooiaanbod. Hoe meer prooien, hoe kleiner het territorium.

watervogels

- Sovon

Het rapport 'Watervogels in Nederland in 2023/2024' is ons toegezonden door Sovon. Dit rapport, dat mede dankzij vrijwilligers/tellers tot stand is gekomen, is in een nieuw jasje gestoken en staat weer bol van de informatie over het voorkomen van watervogels in Nederland.

Anders dan in voorgaande vier edities worden in dit rapport de soorten niet op taxonomische volgorde behandeld, maar zijn ze ingedeeld in de verschillende watersystemen waar ze (het meest talrijk) voorkomen. Zo wordt er meer context geschetst en kunnen gemeenschappelijke ontwikkelingen beter worden geduid. Het Meetnet Slaapplaatsen heeft een eigen hoofdstuk.

Sovon bedankt iedereen voor zijn/haar aan de watervogel- en/of slaapplaatsstellingen in het telseizoen 2023/2024!

Download [hier](#) het rapport.

excursieooijpolder

▪ Wilna Boink

Aangezien de weersvoorspelling géén heerlijk voorjaarszonnetje in petto had, werd er aangekleed in laagjes, dikke jas, handschoenen en warme wandelschoenen. Om 8.00 uur was afgesproken bij het vroegere “Quatre Bras” en gingen we met een mannetje of 10 richting Ooijpolder bij Nijmegen.

Voor Frances een bekende route naar “Oortjeshekken” in Ooij, een historisch pand/herberg dat dateert uit 1600. We werden meteen begroet op het parkeerterrein door een übertam roodborstje.

We gingen daar tegenover het pad in en werden al meteen verwelkomd door een mooie groene specht, die ons vooruitvloog. In de bomen zaten nog 2 grote bonte spechten elkaar achterna. We liepen over een pad met aan weerskanten meidoornstruiken vol rode bessen. Een eldorado voor vogels. De struiken zaten vol kramsvogels, spreeuwen, merel, putters en een koperwiek. Lekker binnenkomen dit!

We kwamen al gauw bij een watertje met daarin 2 knobbelzwanen, wilde eenden en 2 grote zaagbekken. Eentje vloog op en liet zich voor onze neus eens goed zien. Bij een oude arm van de Waal waren 2 brilduikers aan 't baltsen. Tafeleenden, een fuut, krakeenden, kuifeenden en meerkoeten. Door de telescoop van Danny konden we mooi 2 slobbeenden van dichtbij zien.

We zijn teruggelopen naar de auto tussen de zwerm kramsvogels door en zetten een eind verder op de dijk onze auto's langs de kant van de Millingerwaard en wandelden over een uiterst slibberig glad leem pad. Al was er nog zo'n mooie vogel in de lucht, het was beter je ogen op het pad te houden. Even dachten we de zeearend te zien maar het was een grote buizerd. In het bos waren 4 grote bonte spechten aan het 'spektakelen'. Hoop gevlieg en geruzie. We belandden, na een gladde afdaling genomen te hebben, in een vogelkijkhut. Grote groep tafeleenden en een kleine zilverreiger. In de verte zag ik een klein dartel vogeltje rond het water en vroeg me af wat het was. Het licht was heilig en het vogeltje ver weg. Het begon voor de kantlijn te vliegen het was zowaar een ijsvogeltje. Hij ging op de onderste tak van een dikke wilg op de uitkijk zitten met zijn mooie oranje borst vooruit. Af en toe dook hij in het water, vloog dan met zijn buit terug op zijn uitkijkpost en liet dan even zijn prachtige blauwe verenkleed aan ons zien. Kers op de taart was dit!! De zeearend had elders een afspraak en schitterde door afwezigheid. Daarentegen hadden Diana en Danny een blauwe kiekendief in het vizier gekregen, die laag over het water vloog. Kennelijk komt deze niet vaak voor in dit gebied.

Na bij de Oortjeshekken een lekker bakje koffie met de daar aanbevolen appeltaart te hebben genuttigd, wilde Danny een poging wagen de roodhalsgans te spotten die zich zou ophouden tussen duizenden kol-, brand- riet- en grauwe ganzen. We vonden de ganzen wel, maar na een kleine poos vlogen ze, door wat voor oorzaak dan ook, op en verdwenen uit 't zicht.

Het was een heel gezellige, leuke, leerzame en koude ochtend met heilig en somber licht en een beetje miezerregen. Totaal ongeschikt om mooie foto's te maken. Ik was blij dat ik mijn zware lens had thuisgelaten.

Marianne heeft **36 soorten** geteld. Waaronder nog **blauwe- en grote zilverreigers, aalscholver, ekster, gaai, houtduif, kauw, kokmeeuw, kool-en pimpelmees**.

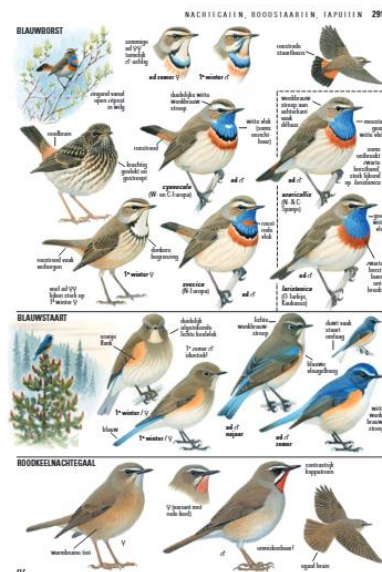
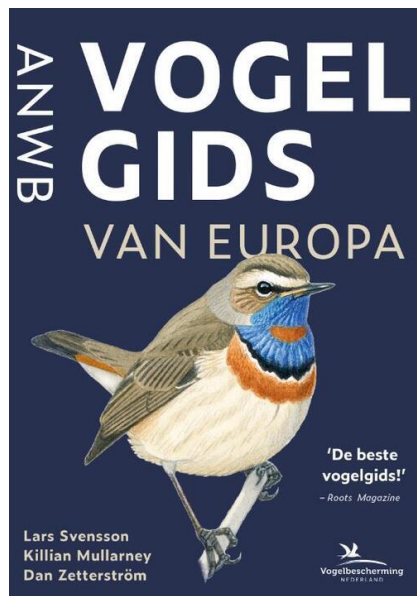
Dank Frances, voor het organiseren. We hebben genoten en wondermooie vogels gezien!

vogelgids

Tegenwoordig kunnen we kiezen uit een reeks prachtige vogelgidsen. Eén van die gidsen blijft de topper 'ANWB Vogelgids van Europa'. Een standaardwerk voor elke vogelliefhebber!

Er staan ruim 900 vogelsoorten die je in Europa kunt tegenkomen. Inclusief Noord-Afrika en grote delen van het Midden-Oosten met een secure beschrijving van habitat, verspreidingsgebied, herkenning, geluid en voorkomen.

Meer dan 4000 gedetailleerde tekeningen in kleur. Ook kaartjes, die zowel de broed- en wintergebieden als de trekroutes weergeven, ontbreken niet. Kenmerkend is dat van elke soort alle gegevens overzichtelijk op één tekstpagina staan, tegenover de afbeeldingen. Met een praktische opzet en prachtige gedetailleerde tekeningen is deze vogelgids de topper voor elke vogelliefhebber.

Abcovenvogeltrektelling

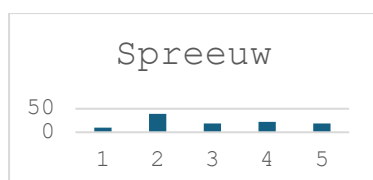
■ Victor Retel Helmrich

Vogeltrektellen vanaf de JP Thijssetoren in de Hiver is een jaarlijks terugkerende activiteit van de VWG die doorgaans uit één telling bestaat op de internationale teldag in oktober. Maar om je te bekwamen in het vogeltrektellen is het nodig veel vaker te tellen. Daarom ben ik in september begonnen met Marian en Henk om

vanaf het electrahuisje bij het Heerkenshuis vogels te noteren die overtrekken. We deden leuke waarnemingen van sperwers, boomvalk, torenvalk, groepen vinken, graspiepers en zwarte roodstaart maar grote aantallen werden niet gehaald. Waarmee niet gezegd is dat het geen goede locatie is als telpunt. Naast dit telpunt ben ik op zoek gegaan naar andere plekken in de omgeving waar trek van vogels kan worden waargenomen. Een zo'n plek is Abcoven.

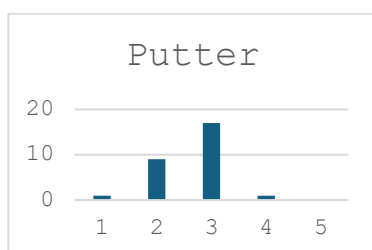
Abcoven ligt ten noordoosten van Goirle in het beekdal van de Oude en Nieuwe Leij. In een vorig artikel schreef ik over dit telpunt waar met een groepje beginnende tellers een eenmalige proeftelling werd gedaan. Om de drempel naar het vogeltrektellen te verlagen kozen we voor een telling van overtrekkende vogels op basis van grootte i.p.v. de soort. Dit gaf al een aardig beeld van de vogeltrek door dit beekdal in zuidwestelijke richting.

Telpunt Abcoven is opgenomen in de lijst van Trektellen.org, de Europese database voor vogeltrek. In dit artikel lees je de resultaten van de zes telmomenten die na de proeftelling volgden maar waar nu wel de vogels op soort werden onderscheiden. De tellingen vonden plaats kort na zonsopgang in de periode van 31 oktober tot 15 november. Tijdens de telling liet ik me vergezellen door leden van de VWG en/of leden van het B-team Goirle om zo meer vogelaars te interesseren voor deze leuke activiteit die, mits jarenlang wordt volgehouden, inzicht geeft in veranderingen in het voorkomen van vogels. Uit de getelde aantallen laat ik hieronder voor een paar soorten de variatie zien over de dag (per halfuur) en over de reeks van ochtenden waarop werd geteld.

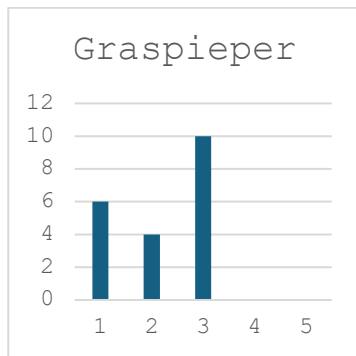
Spreeuwentrek op 4/11/2025

1=8.00-8.30 2=8.30-9.00 3=9.00-9.30 4=9.30-10.00 5=10.00-10.30

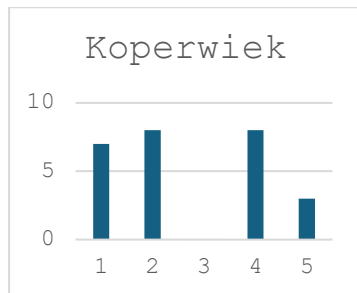
Puttertrek op 4/11/2025

1=8.00-8.30 2=8.30-9.00 3=9.00-9.30 4=9.30-10.00 5=10.00-10.30

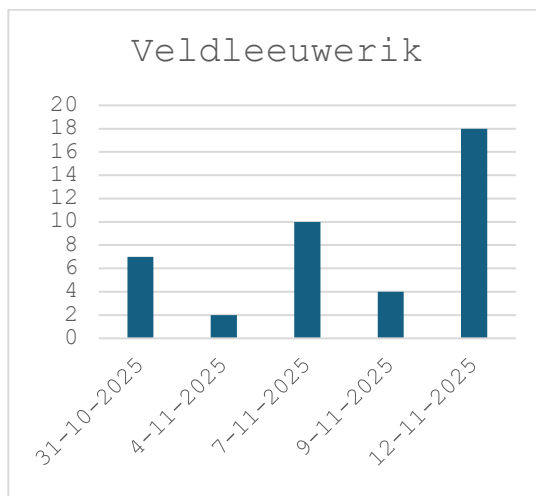
Graspiepertrek op 4/11/2025

1=8.00-8.30 2=8.30-9.00 3=9.00-9.30 4=9.30-10.00 5=10.00-10.30

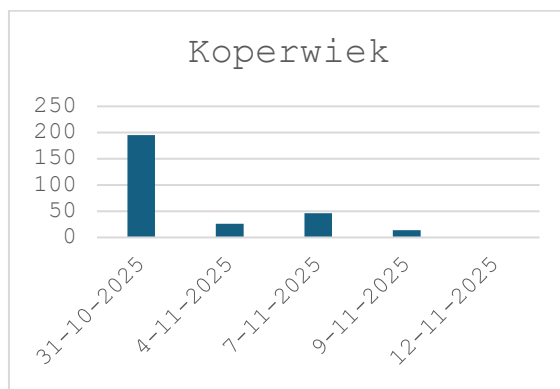

Koperwiktrek op 4/11/2025

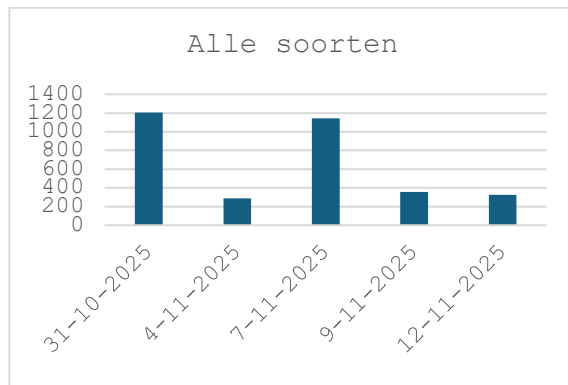
1=8.00-8.30 2=8.30-9.00 3=9.00-9.30 4=9.30-10.00 5=10.00-10.30

Aantal trekkende veldleeuweriken per teldag

Aantal trekkende koperwieken per teldag

Aantal trekkende vogels per teldag

In totaal werden gedurende de telling 3467 vogels en 40 soorten geteld.

De meeste soorten vertoonden van dag tot dag en van uur tot uur grote variatie in het aantal overtrekkende vogels. Alleen bij de spreeuw lijkt er van een vrij gelijkmatige verdeling van trekkende vogels sprake te zijn. Er waren ochtenden met geen of weinig van een bepaalde soort en ochtenden met veel van die soort. Dit gold met name voor kievit, kramsvogel, Koperwiek en Houtduif. De reeks is feitelijk te kort om voor de meeste soorten vergaande conclusies te trekken maar het ik zie het als een aanzet om deze tellingen vaker uit te voeren, ook in het voorjaar.

Trektelling Abcoven	31-10- 2025				4-11- 2025				7-11-2025				9-11-2025				12-11- 2025				15-11- 2025			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
Aalscholver		1			2	1			1	0		3				1								
Blauwe reiger											1						1							
Appelvink			1																					
Buizerd				1								1							3					
Canadagans				2	1	2									1									
Gaai																	1		2					
Gr. Gans		6	2	4	1			1		6							2				9			
Groenling					3			6		1	2													
Graspieper			3	1	6	4	1	0	2				1				2	1				2		
Grote Bonte Specht				1					1				1											
Grote lijster											1													
Grote zilverreiger												1												
Holenduif																	2		1					
Houtduif		1	2						8	1		1												
		2	0	6					3	1		1					1							
		0	5	9		3	6	1	3	9	48	5		1	0	5	1	9	3	7	4	4	86	
Kauw						1			3			1												
Kleine mantelmeeuw																								
												2												
Keep				1																				
Kievit			3	1													4		4					
				2							60	1		7		0								

Two birds are shown in flight against a clear blue sky. The bird on the left is a Veldleeuwerik (Honeyeater), characterized by its dark plumage and long, deeply forked tail. The bird on the right is an Appelvink (Chaffinch), featuring a reddish-brown head and back with a white underbelly and dark wings. Both birds are captured in a dynamic, winged position, suggesting active flight.

waarnemingenwerkgebied

Een samenvatting van de opmerkelijkste vogelmeldingen van de afgelopen 3 maanden. Meldingen komen binnen via de app 'VMBwaarnemingen'.

07/12 Aan de Goorstraat te Riel in akkerranden en bosstroken waarnemingen van **honderden vinken** en **groenlingen**, acht **geelgorzen** en **rietgors**, een groep van zestig **veldleeuweriken**, grote groep **kieviten**, **buizerd** en **torenvalk**, **kool- en pimpelmezen** en drie **goudhaantjes** (VRH).

Meer dan honderd **ooievaars** worden gespot op een weiland aan de Quirijnstokstokstraat (AvR).

9/12 Uit de dorre heide in de Loonse en Drunense duinen vlogen 12 **watersnippen** op (HB).

11/12 Op Abcoven in Goirle zitten deze dag **80 toendra rietganzen** en een **kolgans** op de weilanden (VRH).

15/12 "In deze tijd van het jaar is het een beetje behelpen met waarnemingen. Gelukkig hebben we in deze regio dan nog altijd de **goudvinken** van de Brand", aldus de waarnemer met een prachtige foto er bijgevoegd (KV).

18/12 Een **klapekster** op de Regte Heide (VRH).

26/12 Twee **middelste bonte spechten** zitten in het Loonse Land bij de Efteling (FvG).

28/12 Honderden **kolganzen** op de weilanden op de Logt Oisterwijk (NH). Een **matkopmees** wordt gehoord in de Brand (VRH) en op de Campina (NH). Honderden **toendra rietganzen** zitten bij de Leemputten in Udenhout (HB).

06/01 **Appelvinken** worden gespot in het Wilhelminapark (WA).

10/01 Tijdens een rondje Reusel en Brandven worden o.a. **grote gele kwik**, **zwarte mees**, **vuurgoudhaan**, **middelste bonte specht** en **kleine barmsijzen** gehoord en gezien (DvE).

13/01 Vanwege de hoge temperatuur op deze dag wordt een eerste zingende **heggemus** gehoord (VRH) en ook een **havik** bij de Leemputten (NH).

14/01 Een **blauwe kiekendief** laat zich zien in de buurt van het Diessens Broek alsmede een **klapekster** op de Regte Heide (PD) en een **klapekster** in de omgeving van het Brandven (JP).

16/01 Zowaar een eerste zingende **tjiftjaf** in Tilburg Noord (VRH). In het Noorderbos Tilburg zit een **ijsvogel** (KV).

18/01 Bij het Heerkenshuis worden 2 **raven** gespot (FvL). In een weiland tussen de waterzuivering Haghorst en Bietsedijk zitten 10 **wilde zwanen** tussen enkele **knobbelzwanen** (DvE).

19/01 Ook een **klapekster** in de Loonse en Drunense duinen. En in zijn achtertuin zitten ongeveer 20 **appelvinken** (HB).

25/01 Een oplettende vogelaar! Vanuit zijn auto ziet een langs vliegende **rode wouw** (KV).

28/01 In een tuin in de Blaak Tilburg doen zich een dertigtal **sijsjes** en enkele **putters** zich te goed aan de elzenproppen (MG).

29/01 Ook op de Neterselse Heide laat zich een **klapekster** zien. Tevens enkele **goudhaantjes** (PD).

30/01 In de Brand zitten deze dag grote aantallen (+/- 500) **grauwe ganzen** samen met tientallen **toendra rietganzen** en tientallen **kolganzen** (JvR).

04/02 Ook weer vanwege het voorjaarsachtige weer, wordt een zingende **grote lijster** gehoord op de Landschotse Heide (PD).

07/02 Op de Rechte Heide deze dag een boomleeuwerik, veldleeuwerik, klapekster, grote lijster, kleine bonte specht, kievit, kolgans en casarca (VRH en HB).

08/02 Aan het Nestven te Hilvarenbeek worden 5 waterpiepers, 15 kieviten, 8 patrijzen, kleine bonte specht, kramsvogels, havik en buizerd gehoord en gezien. Tevens vlakbij in Annanina's Rust roept een middelste bonte specht (VRH en MM). Op de Leemputten nemen de eerste blauwe reigers en aalscholvers hun nesten in (NH). Een 'grokkende' raaf vliegt over Oisterwijk (CG).

12/02 In Udenhout zijn de groenlingen al weer actief met roep en zang (NH).

15/02 Een grote groep van 150 tafeleenden worden op de IJzeren man gezien (NH).

18/02 Zowaar aan de Waalwijkseweg Udenhout wordt er een groepje ringmussen waargenomen door een oplettende vogelaar (VRH).

21/02 Een klapekster, geelgors, witte kwik en zwarte specht en huismus worden op de Regte Heide gezien en gehoord (DvE). In de buurt van de Duiventoren in Dongen hoort deze vogelaar de baltsroep van de havik, een eerste vinkenslag en de zang van de grote lijster.

23/02 De eerste boomleeuweriken worden gehoord op de Regte Heide (KV).

Geef je waarnemingen door aan Sovon. Avimap is de app waarmee je in het veld je vogeltelling makkelijk invoert. De app werkt ook offline en is speciaal voor de telprojecten van Sovon ontwikkeld.

Waarnemers: Aad van Gelswijk (AvG), Nico Hilgers (NH), Louis van Keulen (LvK), Jan Paymans (JP), Peter van Gestel (PvG), Marlies de Kort (MdK), Toon de Kort (TdK), Jan van Rijsewijk (JvR), Victor Retel Helmrich (VRH), Marcel Morel (MM), Eric Poelen (EP), Marian Bertens (MB), Frans van Gils (FvG), Wiel Poelmans (WP), Corine Goldschmidt (CG), Francis van Lipzig (FvL), Henk Bertens (HB), Ans van Roessel (AvR), Martin Droog (MD), Yvette van Eekelen (YvE), Martien van Liempd (MvL), Kim Kokkelink (KK), Peter Slingerland (PS), Peter van den Dries (PvdD), Martin van Haaren (MvH), Jan van Laarhoven (JvL), Mart Ermen (ME), Paul Dobbelaar (PD), Nicole van der Steen (NvdS), Peter van de Ven (PvdV), Keno Vrisekoop (KV), Frank Driessen (FD), Wilma Boink-Janssens (WB), Danny van Eck (DvE), Anja Versteeg (AV), Albert Beerens (AB), Lex Querelle (LQ), Wies Arts (WA), Mieke Goosen (MG).

column

■ Corine Goldschmidt

"Er komen altijd vragen in mij op als ik naar vogels kijk en ermee bezig ben. Zodoende lees ik veel, ga ik op zoek naar

onderzoeken en details. En dan ontstaat er een verhaal in mijn hoofd en ga ik erover schrijven”.

Verleidingsrituelen der eenden

De overeenkomst tussen het bestaan van Sinterklaas en de leuze 'In

mei leggen alle vogeltjes een ei' is dat je het allebei leert op de kleuterschool en dat het niet waar is. Eind februari is het broedseizoen al in volle gang.

De bosuil, ijsvogel en blauwe reiger zitten vaak al op eieren. De raaf begint met broeden tussen half februari en begin maart. Vele soorten zijn al een tijdje druk met nestplaatsbepaling, balts en paarbinding, waaronder havik en slechtvalk. Eenden baltsen al uitgebreid in de winter, sommige al in de herfst.

Als ik tot kort geleden bij een waterrijk gebied naar vogels ging kijken en ik zag alleen eenden dan zag ik ook alleen eenden, als een groep, als een soep eigenlijk, ook als er geen soepeend tussen zat. Later ging ik verschillen zien, in mooie kleuren en verschillende snavels. De wilde eend is de enige die mij als 9 jarig stadskind onvergetelijk is ingeprent. We woonden vlakbij een park, dat was ons speelterrein, daar werd ik voortgetrokken op de slee, daar leerde ik schaatsen achter een stoel op de grote vijver en er waren eenden.

We kregen een jong hondje, een kooiker. Mijn moeder had die uitgekozen omdat het zo'n leuk hondje was op een schilderij van Rembrand en hoera, ze werden succesvol terug gefokt. De kennis der natuur lag niet echt in mijn opvoeding besloten, althans, niet theoretisch. Het hondje werd voor het eerst uitgelaten in het park. Ik vond het spannend, geen idee waarom. Maar hoe spannend het echt bleek te worden, daar had ik geen flauw benul van. Mijn moeder deed de riem los van de jonge hond en ik was in de veronderstelling dat hij het ook spannend zou vinden. We keken naar hem, zou hij rond gaan snuffelen? Maar nee, hij zette de spurt erin en ging in een rechte lijn het grasveld over zonder zijn neusje ook maar ergens in te steken. Hij vloog af op het Wilde eendenpaar in de vijver die compleet bedekt was met eendenkroos, geen water te zien, en dat had de pup nog niet door. Hij ging onmiddellijk kopje onder, kwam naar de kant gezwommen en mijn moeder hielp hem erop, verbijsterd. Dat had Rembrandt blijkbaar nooit geschilderd. De hond heeft de rest van zijn leven de kop afgewend als er eenden waren. Zo leerde ik behalve dat het wilde eenden betrof vooral hoe effectief conditionering door ervaring op jonge leeftijd zorgt voor inprenting bij mens en dier, soms met verandering van gedrag tot gevolg.

Eind december j.l. zag ik bij een waterrijk gebied een stuk of vijftien eenden ondersteboven in het water gedoken. Zo synchroon naar voedsel zoeken lijkt me ook een leuke manier van groepsvorming, sociale cohesie oefenen, allemaal even lang onder water proberen te blijven. Ik kon niet ophouden met ernaar te kijken want het zag er zo mooi uit, een ware voorstelling, alsof de met zwarte rand begrensde roomwitte oplichtende onderstaart van de mannetjes er

als decorstuk in is gezet wat eigenlijk ook zo is alleen dan door moeder natuur. Deze wintertalingen die bezig waren met grondelen hielden me dagen bezig.

Het woord alleen al spreekt tot de verbeelding en ik vind dat dit geen vergeten woord mag worden. Vervang het dus nooit door 'Voedsel zoeken onder water' want dat klinkt hetzelfde als in de supermarkt in een bak graaien naar een rijpe avocado. Dat mist de schoonheid die het fenomeen is.

Grondeleenden duiken zelden maar zoeken meestal hun plantaardig-, of dierlijk voedsel op de bodem van ondiep water. Daarbij steken ze hun achterlichaam rechtop uit het water. Ze foerageren op verschillende diepten. De wilde eend, pijlstaart en krakeend zijn

echte grondeleenden.

Kenmerkend voor grondeleenden is hoe ze stijl omhoog uit het water opvliegen in tegenstelling tot duikeenden. Die vliegen wat moeizaam, watertrappend uit het water op. Duikeenden zoeken zwemmend in diep water naar voedsel, hoe diep verschilt per soort. Ze hebben een speciaal oogvlies voor bescherming onder water en meestal felrode of felgele ogen (kuifeend). Tafeleend, brilduiker, eider-, zee-, kuifeend, en zaagbek behoren tot deze groep.

De wintertaling is een van de kleinste eenden van Europa. Hij trekt in het voorjaar naar de broedgebieden in Scandinavië, Rusland en Siberië. In Nederland broeden er enkele duizenden, meest in het oosten, van Drenthe tot de Peel, waaronder in de Delta, Uiterwaarden, wadden-, en veenweidegebieden en langs rivieren. Het slechte nieuws is dat zij, net als ook de wilde eend, er in populatie op achteruit gaan. In de balts maken ze ver dragende fluittoontjes. De vrouwtjes zwemmen wild rond en kwaken hoog en kort. De woerden draaien rondjes (door het dulle heen?), achtervolgen de vrouwtjes en wippen omhoog uit het water. Ze showen hun groen met bruin glanzende kop en de roomwitte tekening van hun onderstaart.

Bij de meeste eenden wordt de balts vaak ingeleid met op-, voor-, en achterwaartse kopbewegingen, denk aan de brilduiker die zijn kop op zijn rug gooit met gestrekte nek en naar boven gerichte snavel. Ook schijnpoetsen en het tonen van de vleugelspiegel behoren tot de baltsrituelen.

Eenden verstaan de kunst van variatie in het maken van de sier. Ze zijn bijna allemaal verwant maar in de balts doen ze dingen vaak net iets anders. Wilde eenden groeperen zich in de beginfase van de balts vrij dicht op elkaar. De mannetjes komen

ineens met de borst omhoog uit het water en slaken een soort kreet en trekken zo de aandacht van de vrouwtjes. Wat later in het proces zwemmen een mannetje en vrouwtje samen rond. Dan is te zien dat het vrouwtje over haar schouder met haar snavel prikt, achteruit

over haar lichaam, alsof daar een andere eend achter haar zwemt wat helemaal niet het geval is. Het is een oorspronkelijk agressief signaal dat is geritualiseerd tot het signaal naar het mannetje om hem te laten weten 'ik hoor bij jou'.

Dat doet je toch anders kijken naar de balts van de wilde eend, de evolutie voor je neus, te bewonderen in elke stadsgracht, sloot, stroom, ven, park en natuurgebied. Als er een paar gevormd is dan zwemt het vrouwtje voorop en de man erachteraan.

In plaats van roerloos te wachten tot het broedseizoen volgens de sprookjes is aangebroken, raad ik aan te gaan genieten van de wilde, winterse balts rituelen der eenden.

fotoosleden

Havik

Keno Vrisekoop

Appelvink

Victor Retel Helmrich

Matkop

Victor Retel Helmrich

Goudvink

Keno Vrisekoop